

Troms Orienteringskrets gjennom 50 år

Del 2 (1970–1987): Mange o-løpere, store arrangement

Interessen for orientering var stigende, og i første del av 80-årene hadde kretsen sin største aktivitet noensinne. Det kom norske mestere fra Troms, og kretsen ble også tildelt store arrangement: Norgesmesterskap i 1971 og Nordisk mesterskap i 1984.

Troms på norgeskartet

På 70-tallet gjør nordnorsk orientering og nordnorske orienterere seg stadig sterkere gjeldende. En av dem som bidro til dette, var Ingeborg Nordmo fra Mellemygd IL. Hun innledet dette tiåret med å vinne klasse D15-16 i Hovedløpet for yngre. Det var en liten sensasjon at en nordnorsk løper skulle ta en førsteplass i dette «norgesmesterskapet» for ungdom.

Året 1971 var et svært aktivt år i Troms. Den tredje Midnattssolgaloppen ble avviklet i juli, med NNM i innlagt det siste løpet i Sørreisa. Den 29. august sto kretsen som arrangør av det individuelle norgesmesterskapet for senior. Dette var første gang et NM ble arrangert i Nord-Norge. Konkurransen gikk på nytt kart fra Rislamoen ved Storsteinnes. Norgesmestre ble Ingrid og Åge Hadler.

Orientering var ikke lenger bare en aktivitet for noen få. Kretsen hadde begynt med et rankingsystem, og i 1971 var det 198 løpere som scoret poeng; i 1972 hadde antallet vokst til 364. I dette året, som var uten storarrangement som MG, kan vi notere 2525 starter i 20 terminfestede løp.

Øivind Sæterhaug gikk av som formann etter NM-året, men kom tilbake som styremedlem i 1973. Kretsen hadde fem ulike ledere før Sæterhaug igjen overtok i 1980: Gunnar Eilertsen, Gibostad IF, Roald Sølvik, FIK Jerven, Karstein Johansen, Silsand OIL, Arvid Sørensen, Skøelv og Sørreisa OL og Leiv Bjørnar Walle, Bardu IL.

En krets i vekst

Fem år etter seieren i Hovedløpet ble Ingeborg Nordmo den første norgesmesteren fra Troms o-krets da hun vant klasse D19-20. Samme år, 1975, vant hun også dameklassen i juniorlandskampen Norge-Sverige-Finland. Vi kan trygt utrope Ingeborg til Nord-Norges første o-stjerne!

Antall kart øker jevnt og trutt, og flere lag kommer etter hvert med i kretsen. Av rankinglistene ser vi at det i 1976 var 18 lag som hadde deltakere i terminfestede løp. Tre år senere er tallet steget til 28. BUL Tromsø er den klart største klubben, men tyngdepunktet for o-sporten ligger lenger sør i fylket. De nordligste kommunene kom med forholdsvis sent. I 1976 ble det for første gang arrangert kretsløp nord for Lyngen, hos Skjervøy IK og Nordreisa IL. Dette året gikk kalottkampen på Storsteinnes, og Nord-Norge vant for første gang. Løpere fra Troms tok tre individuelle klasseseire. Nå hadde også orienteringsidretten tatt seg godt opp i Finnmark. Fra Troms ble det satt opp egen buss til Svanvik der Sandnes IL sto for det første NNM-arrangement i vårt østligste fylke.

I 1977 var det kretsmesterskap i Nordreisa, og da markerte kretsen sitt tyvende år med et arrangement i Kjellern samfunnshus. Det var prolog av poet og o-løper Helge Stangnes, kjente o-personligheter som Ivar Dahlberg, Arnulv Eide og Søren A. Sørensen fortalte om «mitt livs løp», og ellers var det trekkspill og mere til. «Festlig da Troms o-krets rundet 20 år», skrev forbundets organ NOF-posten.

En del av fremgangen til orienteringsidretten på denne tiden kan nok tilskrives joggebølgen som skylte over landet, og også fikk det til å skvulpe i o-skogen. Men et godt arbeid av mange ildsjeler i krets og klubber var også nødvendig. Det ble satset på skolering og organisert trening for de beste blant annet gjennom kretsens utdanningsråd og treningsråd. Kartarbeidet ble ikke forsømt; ved utgangen av 1979 fantes det hele 104 kart i kretsen, og 16 til var under arbeid.

Mange av kartene finner vi Balsfjord kommune der Arnulv Eide gjorde en stor jobb som synfarer og karttegner.

Store tall

Da Troms Orienteringskrets gikk inn i 80-årene, hadde medlemsbladet Meldeposten en årgang bak seg. Bladet hadde tre utgivelser i året, og den første erstattet den trykte håndboka som hadde vært utgitt i noen år. I nr. 1/1980 finner vi innbydelser til samtlige løp i kretsen – 30 i tallet - samt regionvis oversikt over treningsløp: Senja, Indre Troms («O-trimmen»), Nord-Troms, Tromsø og Balsfjord-Malangen. Resultatlisten for kretsløpet på Bardufoss 26. mai inneholdt 405 navn. På løpene i kretsens terminliste ble det registrert 6246 starter, mens man på 107 treningsløp i 22 lag kom opp i 4720 starter. Her deltok det også mange som aldri var å se på kretsløpene. Ikke minst var «O-trimmen» svært populær, med mange starter og god dekning i lokalpressen.

Om høsten 1980 ble det kjent at Troms o-krets var tildelt oppdraget å arrangere nordisk mesterskap 1984, en stor anerkjennelse til kretsens ledere og arrangørkrefter.

Midnattssolgaloppen som mange sentrale personer i orienterings-Norge hadde vært med på gjennom årene, hadde vel også fungert som «utstillingsvindu» og skal ha litt av æren. NOM-komiteen gikk i gang med forberedelsene under ledelse av Leiv Bjørnar Walle.

Det største antall deltakere fra kretsen gjennom sesongen ble registrert i 1981. På de individuelle løpene deltok det ifølge rankinglisten 825 løpere (antall ulike personer er noe lavere, da tallet ikke er korrigert for at enkelte utøvere deltok i to eller flere klasser i løpet av året). Selv ikke etter kretsutvidelsen har man vært oppe i et slikt antall. Løperne kom fra 26 av kretsens 35 lag, og fordelte seg på 31 klasser. Den største klassen var H17-C med 89 løpere. Også nybegynnerklassene var store. Flest deltakere hadde BUL Tromsø med 127, mens de nest mest aktive klubbene lå på rundt det halve: Silsand OIL, Bardu IL, Storsteinnes IL og Bardufoss OIF. I vanlige løp, på ikke altfor «usentrale» steder, var deltakertall på 300 eller mer ikke unormalt. Takket være at det var Midnattssolgalopp dette året med alle fire løp i Troms, ble det også rekord i totalt antall starter med 8782.

Jubileumsfeiring

I jubileumsåret 1983 var feiringen lagt til Balsfjord siste helg i juni. Meistervik IL var tildelt jubileumsløpet, der NOFs pokal var satt opp i den godt besatte klassen H43-. En tidligere kretsformann, Gunnar Eilertsen, stakk av med den. Om kvelden var det fest i Josefvatn bygdehus, med utdeling av utmerkelser til tidligere formenn samt kretsens fremste aktive Ingeborg Nordmo og Odd Fjordheim, sistnevnte den dominerende herreløperen i Troms gjennom 70-tallet.

Med god aktivitet på mange fronter i kretsen, både på den aktive og den administrative siden, kunne kretsformann Sæterhaug runde av sin jubileumsberetning slik:

«Så er eit kvartsekel gått. Troms o-krets har vakse frå liten til stor på disse 25 år - og har år om anna vore NOFs største krets i antall løp og antall utarbeidde kart - og mange, mange utøvarar har mange gode minne frå mil etter mil i marka, gode minne om frisk fight og kameratslig kappestrid – med naturen sjøl som utfordring. Og framtida for vår gode o-idrett? Ja, la oss lære av historia vår, men la oss ikkje kvile på laurbærene. Allnaturens kalender har ingen runde år, berre framtid – og nye milepelar vinkar i det fjerne. Utviklinga vil gå vidare, på godt og ondt – men la oss styre utviklinga – og ikkje motsatt: at utviklinga blir å styre oss. La oss ikkje beruses av å vere stor eller gammel eller mektig – la oss alltid ha i minne idrettens motto: Frihet - sunnhet - kultur. La oss bevare ein lykkelig idrett!»

Distriktskonsulent

I 1984 fikk kretsen for første gang en lønnet funksjonær. Gunnar Eilertsen ble ansatt av forbundet som distriktskonsulent i 1/8 stilling. Med jobben fulgte et beskjedent reisebudsjett på 5000 kroner. Innenfor sin begrensede ramme valgte distriktskonsulenten å konsentrere seg om

to prosjekter. Det ene gikk ut på å få aktivitet i gang på tre steder der orienteringsidretten lå nede, men som hadde forutsetninger i form av kart og ressurspersoner: Gibostad, Rossfjord og Sjøvegan. Prosjekt nummer to gjaldt arbeidet blant o-rekruuttene i samarbeid med lagene i Tromsø.

Nordisk mesterskap var den store oppgaven for Troms Orienteringskrets i året etter jubileumsåret, men de som ikke kom med der, kunne velge løp fra en fyldig terminliste, med sesongstart i Birtavarre og avslutning i Tromsø. I juni hadde kretsens løpere eksempelvis tilbud om hele ni konkurranser, medregnet de tre løpene i Festspillgaloppen i nabokretsen i sør. På de 8 første dagene i juli var det presset inn fem løp. Konkurransereglene ble noe endret dette året. Nyskapningen «Småtroll», aktiviteter for de minste, ble obligatorisk, og det ble innført klasser med 5 års intervall for veteranene.

Nordisk på kjempekart

Det nordiske mesterskapet 1. og 2. september 1984 var et lite arrangement hva antall deltakere angår (124 fordelt på fire klasser), men et stort løft for Troms Orienteringskrets. Det i hovedsak jomfruelige terrenget Aursneshalvøya i Malangen ble utsett til arena. Forberedelsene tok 4 år, og engasjerte en stor stab. Den mest omfattende jobben hadde Ivar Helgesen, som konstruerte og synfarte kjempekartet Aursfjord/Hamnåvåg (50 km², 50x70 cm, målestokk 1:15 000). I tillegg var han løypelegger for det individuelle mesterskapet. Synfaringsarbeidet gikk over tre år, og Ivar tilbrakte omtrent 900 timer i terrenget.

Terrengvalget ble holdt hemmelig frem til ett år før mesterskapet. Arne Pedersen, formann i det lokale grunneierlaget, var en av de få innvidde utenom o-lederne i NOM-komiteén. Som plassjef for arrangementet konstruerte han blant annet et lavvoinspirert speakertårn i tømmer på samlingsplassen, for anledningen døpt «Kirkevik stadion». Arne kunne fortelle at karttegnerens aktivitet hadde vakt oppsikt i bygda. Med sin sveitsisk-registrerte bil parkert på de underligste plasser, ble Ivar Helgesen etter tur beskyldt for å være spion, tyvfisker og multeplukker.

Løpsleder var formann i NOM-komiteén Leiv Bjørnar Walle, med kretsformann Øivind Sæterhaug som nestkommanderende. Transport- og innkvarteringsjef Hermod Bjørkestøl fra Bardufoss OIF plasserte nasjonstroppene på ulike innkvarteringssteder i Målselv, mens Bardufoss hotell rommet sekretariat og pressesenter. Mesterskapet ble dekket av ikke mindre enn 53 pressefolk – hverken før eller senere har det vært så mange journalister på et o-løp i Troms.

Under mesterskapet var langt flere funksjonærer enn løpere i sving. Teknisk sjef Helge Stangnes, BUL Tromsø, hadde med seg et femtitalt hjelpere fra sin klubb, mens de godt over sytti postvaktene kom fra Storsteinnes IL, UIL Røyken, IL Pioner, Målselv IL og Silsand OIL.

Været var kaldt, med nysnø langt ned i fjellsidene. Stort sett temmelig skyet og med litt nedbør. På søndagen ble det rapportert om snø i lufta i de øvre deler av stafettløypene, som var lagt av Gunnar Eilertsen, Sør-Kvaløya IL. Men det var også noen solgløtt.

Eli bommet

Resultatmessig ble det et storartet mesterskap sett med norske øyne: en stor medaljehøst med 7 av 8 mulige gull. For Troms Orienteringskrets ble resultatet magrere. En løper fra kretsen klarte å kvalifisere seg til det norske laget. Men Eli Charlotte Nordmo i damenes juniorklasse hadde ingen god dag. På tredje post kom «årets bom», og Eli måtte nøye seg med nest siste plass (nummer 27).

Derimot høstet kretsen mye ros for arrangementet. Bladet Orientering skrev: «Troms o-krets sørget for et prikkfritt arrangement og særlig gjorde framifrå løyper og kart sitt til at mesterskapet går inn i historien som et av de mest vellykte». Også selve Aursneshalvøya mottok komplimenter, f. eks. av den svenske juniorvinner Christina Blomquist (til bladet Skogssport): «Och terrängen var den bästa jag tävlat i». De negative kommentarene som forekom, handlet stort sett om at løypene var for vanskelige og løpsområdet for avsidesliggende.

Noen økonomisk gullgruve var det nordiske mesterskapet ikke. Det lå lenge an til at kretsen skulle få et underskudd på en god del titusener av kroner, men dette rettet seg gjennom diverse tilskudd i etterkant, samt salg av materiell. Flaggstengene havnet eksempelvis i Mobakken i Bardu, bortsett fra en som ble forært til eldresteret i Hamnvåg. Til slutt gikk arrangementet omtrent i balanse.

Skiorientering og «verdensmester»

Troms er neppe det best egnede område for skiorientering, og denne grenen har aldri hatt noen særlig oppslutning her. Et løp på Tromsøya 13. april 1985 skal ha vært det første ski-o-løp i «moderne» tid. Deltakertallet var 41. Bra aktivitet var det også i barmarksesongen dette år, der Midnattssolgaloppen gikk i Finnsnes-Senja-regionen, mens kalott- og nordnorsk mesterskap ble avviklet i Finnmark. Deltakerantallet på løpene i kretsen var fortsatt bra, uten å komme opp mot rekordene. Det ble i rankingen for 1985 notert deltakelse av 694 løpere fra 26 lag. Antall registrerte kart var ved utgangen av året kommet opp i 166.

I august samme år fikk Troms sin første «verdensmester» i orientering, riktignok høyst uoffisielt. BUL Tromsøs Odd Fjordheim hadde tatt turen til Master Games i Canada, et slags OL for veteraner med 10 000 deltakere fordelt på 22 idrettsgrener. Her vant han H40- foran et snes andre løpere.

Innflyttere til kretsen – nevnte Fjordheim er en av dem - har i alle år vært viktige brikker i utviklingen av orienteringsidretten i Troms, både på det administrative plan og som aktive. Noen har vært etablerte eliteløpere som har gitt de beste lokale løperne den matching som er nødvendig for å bli bedre. Eksempler på det er de nordnorske mestrene i H21- for 1985 og 1986. Østlendingen Ingar Hals kom til BUL Tromsø i 1985, og tok NNM-gull i Kirkenes samme år. Det følgende år ble mesterskapet arrangert i Tromsø med samme Hals som løypelegger. Da gikk seieren til en annen nyinnflyttet, vestlendingen Arild Røen som løp for Silsand OIL. For Røen ble det bare litt over én sesong i Troms, mens Hals ble værende til 1998. Mannen som skulle bli kretsens mest meritterte løper, er derimot ekte tromsøværing. Etter å ha gått gradene i gutteklassene i BUL Tromsø, markerte Gjermund Hanssen (Urset) seg for første gang i nasjonal sammenheng i 1986 ved å ta bronse i NM klasse H19-20.

Deltakelsen går nedover

Blir været i Skibotn like bra som i fjor? Enda mer interessant: havner deltakertallet på den rette siden av 300? Dette var spørsmål som ble stilt i første utgave av Meldeposten foran åpningsløpet i 1987. En analyse av kretsrankingene i samme blad viste en fallende tendens. Basert på kriteriet: deltatt i minst tre rankingførte løp i sesongen, var deltakersvikten fra 1981 til 1986 på omtrent 17 prosent. Nedgangen fortsatte i 1987, da totalt 649 løpere scoret poeng på rankingen, det laveste antall på 1980-tallet. Disse kom fra 27 lag. For første gang kom et lag fra nordfylket opp på «pallplass» i lagrankingene – resultatet av godt arbeid av mange entusiaster i Nordreisa IL.

Om de lokale løperne ble færre, var det desto gledeligere at Midnattssolgaloppen kunne notere deltakerrekord med i alt 4661 starter. Mellemygd IL samlet aller flest med 1235.

Et lysende punktum for sesongen 1987, den siste i «gamle» Troms Orienteringskrets, satte Ragnhild Balsvik fra BUL Tromsø da hun helt uventet gikk hen og ble norsk mester i nattorientering i D17-20.

KM på Kvaløysletta 28. august var et av uttagningsløpene for Hovedløpet 1983. Her er noen av de uttatte og reservene samlet etter løpet sammen med lagleder Sigbjørn Nergård fra Nord-Tranøy OL. (Foto: Eigill Fareth)

På bussen hjem fra kalottkampen i Pello 1978. Asgeir Moberg og Øivind Sæterhaug studerer løpskartet. (Foto: Odd Fjordheim)

Starten har gått for NNM stafett i Harstad 1972. (Foto: Odd Fjordheim)